

REGLEMENTĂRI JURIDICE PRIVIND SERVICIUL SOCIAL BARNAHUS

LEGAL REGULATIONS REGARDING THE BARNAHUS SERVICE

CZU: 341.231.14-053.2:343.541:364.442

<https://doi.org/10.59295/spd2025j.45>

Aliona CHISARI-RURAK

ORCID: 0000-0003-0764-6843

E-mail: chisarialiona@yahoo.com

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *In recent decades, protecting children from violence, abuse, and exploitation has become a priority on the international agenda. In this context, the Barnahus service (a term derived from Icelandic, meaning “Children’s House”) represents an innovative model of multi-disciplinary and interinstitutional intervention designed for children who are victims of sexual violence and other severe forms of abuse. One of the most important principles of the Barnahus model is the respect for the best interests of the child. Each stage of the process - from documenting the abuse to providing psychological support and access to justice - is adapted to the child’s age, developmental level, and emotional state. At the same time, evidence is collected in a legally valid manner, avoiding re-victimization and ensuring effective cooperation between the competent authorities.*

Keywords: *barnahus, child, victim, witness, intervention, violence.*

INTRODUCERE

Într-o societate care aspiră să protejeze și să promoveze drepturile copilului, este esențial să existe mecanisme eficiente și sensibile pentru sprijinirea minorilor victime ale abuzului. Un astfel de mecanism este și serviciul Barnahus („Casa Copilului”), un model nou de intervenție, coordonare și sprijin care a fost implementat cu succes în mai multe țări europene. Inspirat de practica suedeză, acest serviciu oferă un cadru prietenos și sigur, unde copiii pot beneficia de investigație, sprijin psihologic și juridic, toate sub același acoperiș.

Cu toate că termenul „Barnahus” are un înțeles unitar, căile înființării instituțiilor Barnahus și forma lor organizatorică diferă de la țară la țară, iar uneori chiar în cadrul aceleași țări. Există diferențe cu privire la grupurile țintă, juxtapunerea rolurilor și responsabilităților, precum și cadrul de colaborare dintre parteneri în implementarea funcțiilor principale. Acestea includ, de exemplu, ce profesii desfășoară interviurile criminalistice, ce protocol judiciar se aplică sau cum sunt prestate serviciile terapeutice și medicale. Aceste diferențe de configurație operațională subliniază flexibilitatea modelului și cât de ingenios a fost adoptat în diverse sisteme juridice, structuri sociale, tradiții culturale și practici profesionale din diversele țări, fapt care îi inspiră și îi încurajează

pe cei ce vor să înființeze o instituție Barnahus. Un lucru important este că Barnahus nu este niciodată un model fix, ci mai degrabă o practică ce evoluează, gata să se adapteze nevoilor complexe ale copiilor care sunt victime sau martori ai violenței [1].

Astăzi, principiile și practicile Barnahus sunt, implicit și explicit, reflectate și promovate în multe cadre europene juridice și de politici, începând cu Consiliul Europei (CoE) și Uniunea Europeană (UE), incluzând Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzurilor sexuale [2], Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului [3], Directiva Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile ... [4], Directiva Parlamentului European și a Consiliului de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității ... [5].

În Republica Moldova ideea dezvoltării unui astfel de serviciu specializat pentru copiii victime/martori ai infracțiunilor după modelul Barnahus a fost intens promovată de către Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC), începând cu anul 2006. La baza deciziei de a face pladoarie pentru dezvoltarea acestui serviciu specializat pe modelul Barnahus, a stat experiența CNPAC de acordare a asistenței copiilor în cadrul Centrului de asistență psihosocială a copilului și familiei „Amicul” [6].

Dezvoltarea serviciilor de acest fel în Republica Moldova a devenit posibilă grație modificărilor realizate în cadrul Codului de Procedură Penală al Republicii Moldova. Art. 110 din acest act prevede la etapa actuală că audierea martorului minor în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, se va efectua de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio și video, prin intermediul unui intervievator. Audierea minorului se va efectua în termene restrânse. În aceleași condiții are loc și audierea victimei și părții vătămate minore [7].

MATERIALE ȘI METODE

În cadrul prezentei cercetări ne propunem să analizăm reglementările juridice și practica Republicii Moldova în domeniul serviciilor de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor. Pentru realizarea acestei cercetări s-au utilizat metode calitative și analitice, printre care analiza documentară a legislației naționale și internaționale, studiul literaturii de specialitate și a doctrinelor juridice și sociale, analiza comparativă a practicilor din alte țări cu experiențe similare, interpretarea normelor juridice în contextul aplicărilor practice, sinteza rezultatelor pentru formularea concluziilor și recomandărilor.

Pe 27.12.2019 Guvernul Republicii Moldova a aprobat Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și Standardele minime de calitate [8]. Centrul a fost creat tocmai din nevoie de a răspunde situațiilor vulnerabile în care se pot regăsi copiii în con-

tact cu sistemul de justiție penală. Scopul principal al acestei instituții este de a preveni revictimizarea și retraumatizarea minorilor în cadrul procesului penal. Pentru aceasta se creează un mediu sigur și prietenos în care copiii beneficiază de asistență psihologică, juridică, medicală și socială, toate oferite într-o singură locație de o echipă specializată. Intervențiile rapide și coordonate, realizate de profesioniști formați și atent selectați, urmăresc nu doar protecția imediată a copilului, ci și susținerea lui pe termen lung. Accesul în centru este reglementat clar. Copiii pot fi referiți prin încheierea unui judecător, prin demersul procurorului sau la solicitarea autorităților tutelare. În cazurile în care copilul sau reprezentantul său legal se adresează direct centrului, sunt sesizate autoritățile competente pentru inițierea procedurilor oficiale. Odată ajuns în centru, copilul este însoțit de o persoană de încredere, iar fiecare caz este coordonat de un manager special desemnat, care se ocupă de evaluarea multidisciplinară a nevoilor și de elaborarea unui plan de asistență specializat. Serviciile oferite în cadrul centrului sunt variate, adaptate la nevoile fiecărui copil. Printre acestea se numără audierea în condiții speciale, evaluarea psihologică și examinarea medico-legală. În funcție de complexitatea cazului, pot fi furnizate și servicii complementare, precum asistență juridică, sprijin psihologic în situații de criză sau protecție în caz de risc iminent. Planul de intervenție este dinamic și poate fi revizuit ori de câte ori apar noi informații sau schimbări în starea copilului. O trăsătură distinctivă a acestui serviciu este colaborarea intersectorială și abordarea multidisciplinară.

Deși, Regulamentul și Standardele minime ale serviciului de asistență integrată a copiilor victime sau martori ai infracțiunilor a fost aprobat în 2019, Centrul regional Nord, a fost fondat de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova (MMPS) în anul 2022, iar CNPAC este primul prestator acreditat de Consiliul Național de Acreditare a Prestatorilor de Servicii Sociale pentru prestarea serviciului Barnahus în Republica Moldova. Acest centru deservește 12 unități administrative: Briceni, Ocnița, Soroca, Dondușeni, Edineț, Drochia, Râșcani, Glodeni, Fălești, Sângerei, Florești și municipiul Bălți [9].

În cadrul Programului pentru protecția copiilor pentru anii 2022-2026 se prevede crearea încă a două centre de tip Barnahus, unul în zona centru, la Chișinău, și altul în zona de sud, la Cahul [10]. Până la crearea tuturor centrelor regionale, Centrul Regional Nord oferă servicii de asistență integrată beneficiarilor din întreaga țară, respectând principiul accesibilității. În contextul lipsei altor centre de tip Barnahus în Republica Moldova, Centrul Barnahus Nord a început să recepționeze tot mai multe solicitări din afara acestei regiuni. Astfel, în anul 2024 au fost înregistrate 40 de solicitări pentru 37 de copii din raioanele Basarabeasca, Nisporeni, Orhei, Rezina, Șoldănești, Telenești, Ungheni, Anenii Noi și municipiul Chișinău. În anul 2024 a avut loc o creștere semnificativă a cererii pentru servicii specializate oferite copiilor victime și martori ai infracțiunilor, de la 78 de copii asistați în 2022 la 268 de copii în 2024. Și numărul adulților care au beneficiat de asistență în cadrul Centrului a crescut semnificativ, de la 59 de adulți în primul an de activitate, până la 253 de adulți în 2024. Pe parcursul anului 2024 au fost deschise 268 de dosare, fiecare reflectând o situație în care un copil a fost victima sau martorul

unei infracțiuni cu caracter violent, a avut nevoie de asistență specializată. În funcție de nevoile identificate, copiii au beneficiat de mai multe tipuri de asistență: toți 268 de copii au trecut printr-un proces de identificare a necesităților de sprijin; 163 de copii au primit asistență psihologică de criză pentru a-i ajuta să facă față emoțiilor imediate după evenimentele traumatiche; de asemenea, au avut loc 264 de audieri în condiții speciale; 162 de copii (reprezentanții legali ai acestora) au beneficiat de asistență juridică primară; au fost supuși evaluări psihologice, pentru o înțelegere mai detaliată a stărilor emoționale și comportamentale - 46 de copii și 21 de copii, victime ale abuzului sexual, au fost supuși unei examinări medico-legale [9].

Conform Raportului anual de progres pentru anul 2024 privind monitorizarea implementării Programului național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 este prevăzut că la acțiunea 42: „Dezvoltarea și asigurarea funcționalității Centrelor regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor (Nord, Centru, Sud)”, MMPS a asigurat funcționalitatea Centrului regional Nord, deschis în anul 2022. Tot pe parcursul anului 2024 au avut loc etapele de proiectare și selectare a companiei de construcții pentru sediul Serviciului de tip Barnahus Sud cu sediul în municipiul Cahul, fiind obținute toate autorizațiile necesare [11].

CONCLUZII

Reieșind din cele relatate, concluzionăm că deschiderea Centrului Barnahus în regiunea de Nord a Republicii Moldova, serviciul care la etapa actuală acoperă și necesitățile copiilor din alte regiuni ale țării, este un pas mai mult decât unul necesar și important. Totodată, trebuie să evidențiem că atâta timp cât astfel de centre nu au fost încă deschise în municipiile Cahul și Chișinău, în alte regiuni ale țării rămân mulți copii care nu pot beneficia de această asistență complexă. Respectiv, considerăm oportun de a identifica mijloace financiare necesare pentru deschiderea unor astfel de centre și în alte regiuni ale țării. De asemenea, în concluzie evidențiem că este important ca toți actorii sociali, implicați în cadrul acestui proces, să înțeleagă că obligațiunile nu pot fi pasate doar către Centrul Barnahus. Fiecare actor social implicat în aceste activități de audiere și reabilitare a copilului martor sau copil victimă a unor categorii de infracțiuni, trebuie să-și exercite pe deplin și conștiincios obligațiile, Centrul fiind predestinat faptului ca toate aceste acțiuni să se desfășoare într-un singur loc, pentru a minimaliza efectele negative asupra copilului.

REFERINȚE:

1. Standardele de calitate ale modelului de servicii integrate destinate copiilor victime ale abuzului Barnahus. Ghid pentru dezvoltarea de servicii multidisciplinare integrate. Copilul - victimă și martor al violenței. Rezumat. Disponibil: https://www.barnahus.md/wp-content/uploads/2022/11/RO_StandardsSummary_FINAL.pdf.

2. Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzurilor sexuale din 25.10.2007. Disponibil: <https://rm.coe.int/Co-ERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168046e1d9>.
3. Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului din 17.11.2010 Disponibil: <https://rm.coe.int/16806b7ecb>
4. Directiva 2011/93/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile și de înlocuire a Deciziei-cadru 2004/68/JAI a Consiliului. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0093>
5. Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32012L0029>.
6. <https://www.barnahus.md/>
7. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova: nr. 122, din 14.03.2003. Publicată: 05.11.2013. În *Monitorul Oficial*, nr. 248-251, art. 699.
8. Hotărârea Guvernului nr. 708 din 27.12.2019 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate. Publicată: 31.12.2019. În *Monitorul Oficial*, nr. 400-406, art. 1045.
9. Raportul pentru anul 2024 al Centrului Barnahus Nord. Disponibil: <https://www.barnahus.md/ro-engl-raportul-pentru-anul-2024-al-centrului-barnahus-nord-versiunea-prescurtata/>.
10. Hotărârea Guvernului nr. 347 din 01.06.2022 cu privire la aprobarea Programului național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia. Publicată: 01.07.2022. În *Monitorul Oficial*, nr. 194-200, art. 492.
11. Raport anual de progres pentru anul 2024 privind monitorizarea implementării Programului național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026. Disponibil: <file:///C:/Users/user/Desktop/RAPORT-PNPC-2024.pdf>.